

Korupční kauzy, které otřásly vedením nemocnic. Jsou procesy jejich odvolání a jmenování transparentní?

31.7.2024 - | Transparency International ČR

Netransparentnost a nedostatečné definování základní mantinelů představují v současném nastavení podmínek procesu výběru ředitelů nemocnic nejpálčivější problém. Nejasně stanovená pravidla přináší řadu úskalí a vytváří i prostředí náchylné ke korupčním praktikám, a to i v případech náhlé rezignace či odvolání ředitele nemocnic.

Problematickostí aktuálního nastavení podmínek pro jmenování a odvolání ředitelů nemocnic je pak jasně patrná na nedávné korupční kauze okolo Krajské zdravotní a nemocnice Jihlava.

Vyšetřování této kauzy odhalilo, že vedoucí pracovníci nemocnic měli být zapojeni do rozsáhlého systému úplatků a manipulací s veřejnými zakázkami souvisejícími s nákupy zdravotnického vybavení.

Ze zakázek za celkem miliardu korun, které v souvislosti s kauzou krajských nemocnic pozastavilo Ministerstvo pro místní rozvoj, je podezřelých celkem 42 projektů v celkové hodnotě 175 milionů korun.

Část financí na tyto veřejné zakázky byla čerpána na základě dotací z evropských fondů. Z toho důvodu dozoruje případ evropský pověřený žalobce Úřadu evropského veřejného žalobce (European Public Prosecutor's Office - EPPO). Škoda, kterou podezřelí měli způsobit rozpočtu EU a kterou policie dosud zdokumentovala, činí podle EPPO skoro milion eur, tedy zhruba 25 milionů korun.

Jak na korupční kauzu reagovala Krajská zdravotní, a.s.?

Do kauzy byla zapojena dvě zdravotnická zařízení. První z nich je Krajská zdravotní, akciová společnost založená Ústeckým krajem. Kraj je ve společnosti jediným akcionářem. Řídícím orgánem v této instituci je představenstvo jako statutární orgán a dále generální ředitel, který je jmenován a odvoláván představenstvem.

Dle stanov společnosti je generální ředitel zaměstnancem akciové společnosti a představenstvo na něj přenáší část svých pravomocí, včetně jednání za společnost a schvalování projektů z dotačních titulů do určitého limitu.

Právě ke zneužití těchto pravomocí mělo dojít ze strany bývalého generálního ředitele Krajské zdravotní Petra Malého, který měl být zapojen ve výše zmíněné korupční kauze související s ovlivňováním veřejných zakázek.

Představenstvo společnosti Malého odvolalo, a to na mimořádném jednání 19. února 2024. Ten den pak zmocnilo funkcí ředitelky Taťanu Soharovou, která již dříve působila v rámci Krajské zdravotní.

Vzhledem k tomu, že dle listin dostupných z obchodního rejstříku nedošlo k jejímu jmenování, ale jen ke zmocnění, lze tento postup popsat jako určitou modifikaci dočasného pověření.

Minimálně takto koncipované dosazení do funkce ředitele dává signál, že daná osoba je sice vybrána

bez řádného výběrového řízení, ale je do funkce dosazena jen na určitou krátkou dobu pro stabilizaci schodu nemocnice po odvolání ředitele.

Tento krok ukazuje, jak se zřizovatelé nemocnic při náhlém odvolání ředitele s touto situací vypořádávají různě, protože zákon jim v tomto oporu ani nástroje neposkytuje.

Jaká jsou rizika „dočasného pověření“ vedení nemocnice?

Přestože je popsán postup právně v pořádku, jde jen o pokus v konkrétním případě vyřešit chybějící pravidla pro dočasné pověření pro překlenutí doby, kdy bude na základě řádného výběrového řízení jmenován nový ředitel.

Je třeba dodat, že z důvodu absence jasných mantinelů pro takový postup, včetně stanovení povinnosti vyhlásit výběrové řízení v určité lhůtě, vzniká často nepřehledná situace, která přináší řadu rizik.

Především takto dosazený ředitel/ka může být fakticky ve své funkci na neomezeně dlouhou dobu. V případě Krajské zdravotní je to zcela na vůli představenstva, jak dlouho bude s vyhlášením výběrového řízení vyčkávat.

V aktuálním případě byl předešlý ředitel odvolán v únoru 2024 a do současnosti, tedy července 2024, výběrové řízení vyhlášeno nebylo.

Současná ředitelka je tak ve funkci již skoro 6 měsíců. Takový postup při dosazování klíčové osoby do vedení nemocnice však vytváří značně netransparentní prostředí. A také vede k pochybnostem o záměrech osob rozhodujících o volbě vedení daného zdravotnického zařízení.

Dále může dlouhodobé setrvání dočasně dosazeného ředitele způsobit stagnaci nebo dokonce zhoršení provozu nemocnice. Dočasně pověřený ředitel může být méně motivován k dlouhodobému plánování a investicím do zlepšení nemocnice, protože jeho pozice není myšlena jako dlouhodobá. Ačkoliv v ní může setrávat řadu měsíců.

Nakonec absence lhůty pro výběrové řízení může otevírat prostor pro korupci a nepotismus. Bez jasně stanovených pravidel mohou být rozhodnutí o dosazení, stejně jako o prodloužení mandátu dočasného ředitele ovlivněna osobními nebo politickými zájmy, místo aby byla založena na objektivním hodnocení schopností a výkonu daného ředitele.

To může vést k neefektivnímu řízení nemocnice a negativně ovlivnit kvalitu poskytované zdravotní péče.

U „dočasného pověření“ a jejích modifikovaných verzí je pak nutné zdůraznit ještě jednu zásadní věc. Zmocnění ani dočasné pověření nic nemění na rozsahu pravomoci takto dosazené osoby, protože chybí zákonná úprava, která by fakticky zaváděla nějaké mantinely.

Daná osoba je tak ve funkci ředitele oprávněna nejen k rozhodnutím souvisejícím s udržení chodu nemocnice, ale také k rozhodnutím strategickým. Šíří pravomocí takto dočasně zmocněné generální ředitelky potvrzuje i tisková zpráva Krajské zdravotní.

Přestože se v ní uvádí, že došlo obecně k omezení kompetencí generálního ředitele Krajské zdravotní, má je ve stejném rozsahu i aktuálně „dočasně“ zmocněná generální ředitelka. Je ale otázkou, zda by takto „narychlo“ zvolené osoby do vedení nemocnic měly mít tak široké rozhodovací oprávnění, když mají být dosazovány jen pro krizové řízení a stabilizaci chodu nemocnice.

O to více v případech, kdy odvolání ředitele provázela korupční kauza, do které byla zapojena řada osob i ze samotné nemocnice.

Nemocnice Jihlava vybrala nového ředitele bez výběrového řízení

Druhou zainteresovanou institucí ve zmiňované kauze je nemocnice Jihlava. I její ředitel MUDr. Lukáš Veleba, MHA, měl být zapojen do korupční kauzy související s machinacemi s veřejnými zakázkami.

Nemocnice Jihlava je příspěvková organizace kraje Vysočina a ředitel je tak jejím řídicím orgánem, který má rozsáhlé pravomoci. Je jmenován a odvoláván Radou kraje Vysočina. Ta také na nastalou situaci okolo korupční kauzy a probíhajícího vyšetřování reagovala hned dne 22. února odvolala stávajícího ředitele.

Hned ten den za něj také jmenovala náhradu, technického náměstka nemocnice, Ing. Alexandra Filipa. Do funkce byl dosazen bez časového omezení. V tomto případě zjevně nešlo o dočasné pověření na překlenutí doby, než bude na základě řádného výběrového řízení vybrán nový ředitel, ale o akt samotného jmenování.

Jak TI popsala v dřívějším článku o jmenování a odvolání ředitelů, ze zákona nevyplývá povinnost konat výběrové řízení na pozici ředitele nemocnic zřízených jako příspěvkové organizace. V případě reakce na korupční kauzu se ale jeví tento postup okamžitého dosazení nového ředitele bez výběrového řízení za ještě více potenciálně rizikový.

Především, jmenování nového ředitele bez řádného výběrového řízení může vést k podezřením z netransparentnosti a upřednostňování osobních nebo politických zájmů nad objektivním výběrem nejvhodnějšího kandidáta. To může oslabit důvěru zaměstnanců a veřejnosti ve vedení nemocnice a narušit její stabilitu a efektivitu.

Nevyužití výběrového řízení a okamžité jmenování nového ředitele v situaci, kdy na pozadí nemocnice probíhá vyšetřování korupční kauzy, neposiluje důvěru v kvalitní řešení dané situace.

Zřizovatel by měl mít snahu nejen dosadit na pozici ředitele kvalifikovanou osobu, ale také, aby její výběr byl transparentní. O to více v situaci, kdy má být vybrána osoba přímo z nemocnice a stále probíhá vyšetřování o všech zapojených osobách.

Transparentní proces výběru by měl být právě tím signálem, že nemocnice usiluje o prostředí bez korupce a jakýchkoli nežádoucích vlivů na rozhodnutí v ní probíhající.

Jak zní doporučení TI k řešení náhlého odvolání vedení?

Reakce na řešení náhlého odvolání ředitele v Krajské zdravotní ani v Nemocnici Jihlava neukazuje na konkrétní korupční praktiky.

Nicméně lze na těchto událostech demonstrovat rizika a nedostatky, které souvisí s aktuálním nastavením pravidel pro dosazování ředitelů ve zdravotnických zařízeních. A to, ať již jsou zřizovány samosprávami (obci či kraji), nebo státem (ministerstvy). Protože pravidla jsou v zásadě nastavena, nebo spíše nenastavena stejně.

Právě nedostatek úpravy související se jmenováním a odvoláním vrcholného managementu nemocnic a řešení situace dočasným pověřováním vytváří značný prostor pro korupční a netransparentní praktiky.

Tento prostor nemusí být využit a často ani není. Ale v případě, že bude, znamená to pro danou nemocnici, zdravotní systém, a i pro veřejné rozpočty značný problém. Tomu lze předejít zakotvením základních pravidel, které dnes chybí.

Jedná se především o nastavení povinnosti zřizovatelům nemocnic konat výběrové řízení a stanovit konkrétní nepřekročitelnou lhůtu pro jeho vyhlášení i ukončení, je minimální základ.

Dále by pak měla být řešena situace nutného dočasného pověření. To by ale mělo vycházet z jasných a předem daných pravidel, které budou u všech nemocnic aplikovány stejně.

Tyto úpravy nejsou žádným velkým zásahem do současné legislativy, mohou však eliminovat značnou řadu dnes potenciálně rizikových aspektů celého procesu jmenování ředitelů nemocnic.

<https://www.transparency.cz/korupcni-kauzy-ktere-otrasly-vedenim-nemocnic-jsou-procesy-jejich-odvolani-a-jmenovani-transparentni>